

SJABBAT SJALOM

Sjabbat Weekblad voor Nederland

Jaargang VIII, Nr. 296

Parasjat Mattot - Masei

26 Tamoez 5769
17/18 juli 2009

Samenvatting van Parasjat Mattot-Masei (Bemidbar 30:2-eind)

Mosjé leert de regels en beperkingen die gelden voor een eed en voor geloften — met name ook de rol die een echtgenoot en vader speelt bij het in stand houden of annuleren van een gelofte. Hasjem geeft vervolgens Mosjé opdracht oorlog te voeren tegen Midjan, om daarmee wraak te nemen op wat zij Israël hebben aangedaan, namelijk Israël te verleiden tot ontucht en tot het dienen van afgoden. Zij doden de vijf Midjanitische koningen, al de mannen, en Bil'am. Mosjé is verontwaardigd dat er vrouwen zijn gevangen genomen, want zij waren juist de aanleiding voor het immorele gedrag van het Joodse Volk. Hij vermaant de officieren. De oorlogsbuit wordt geteld en verdeeld. De bevelvoerende officieren rapporteren aan Mosjé dat er niet één slachtoffer onder Israël was. Als dank aan Hasjem hiervoor brengen alle legeraanvoerders Mosjé en Elazar, de Hoge priester, een gouden geschenk als een offer, dat door Mosjé en Elazar wordt aangenomen en in de Ohel Moëd (de Tent der Samenkomst) geplaatst. De stammen van Gad en Reoeven, die grote kudden vee bezitten, verzoeken Mosjé te mogen achterblijven op de oostelijke Jordaan-oever, zodat zij het Land Israël niet binnen hoeven te gaan. Zij leggen uit dat het land ten oosten van de Jordaan bij uitstek geschikt is als grasland voor hun kudden. Mosjé's aanvankelijke reactie hierop is dat het de rest van de Israëlieten zal ontmoedigen, en dat het lijkt op de zonde van de spionnen. Zij verzekeren Mosjé echter dat zij eerst zullen helpen Israël te veroveren, en pas daarna zullen zij terug gaan naar hun huizen op de oostelijke Jordaan-oever. Mosjé staat het verzoek toe, op voorwaarde dat zij zich aan hun afspraak houden.

De Tora noemt vervolgens alle 42 plaatsen op waar de Israëlieten hun kampement hebben opgeslagen gedurende hun 40 jarige rondzwerving sedert de Uittocht, tot de oversteek van de rivier de Jordaan naar *Erets Jisraël*. Hasjem beveelt de Israëlieten de Kanaänieten uit *Erets Jisraël* te verdrijven en al hun monumenten van afgoderij te vernietigen. De Israëlieten worden gewaarschuwd dat wanneer zij niet het land volledig van Kanaänieten zuiveren, de achterblijvers daarvan zullen worden „tot doornen in jullie ogen en tot distels in jullie zijden.” De grenzen van het Land Israel worden vast gesteld, en de stammen worden opgedragen 48 steden te reserveren voor de Leviëten, die geen normaal aandeel krijgen in de verdeling van het Land. Vluchtsteden worden vastgesteld: iemand die een ander onopzettelijk doodt mag daarheen vluchten. De dochters van Tslafchad komen bij Mosjé, en vertellen hem dat hun vader, die is overleden, geen zonen had. Ze vragen of zij nu een aandeel in de erfenis van hun vader kunnen krijgen. Mosjé raadpleegt Hasjem hierover en Die vertelt Mosjé dat de Halacha zo is dat als een man geen zonen heeft, zijn dochters van hem erven. Ze huwen leden van hun eigen stam, zodat hun erfenis binnen hun eigen stam blijft. Zo eindigt het boek Bamidbar/Nummeri, het vierde boek van de Tora.

De Haftara voor Parasjat Matot-Masei

door Reuben Ebrahimoff

Jirmijahoe (Jeremia) 2:4-28; 3:4; 4:1-2

Samenvatting (2:4-13) Jeremia begint de Haftara van deze week met Israel te vertellen dat zij Hasjem hebben verlaten. De profeet vraagt in naam van Hasjem: „Wat voor slechts hebben jullie voorouders in Mij gezien, dat zij Mij verlaten hebben?” Het Joodse volk zei niet: „Waar is Hasjem, die ons uit Egypte heeft gevoerd en ons veilig door de woestijn heeft geleid, naar een vruchtbaar land dat al het voedsel en al de welvaart produceerde dat wij nodig hadden?” De Kohaniem zeiden niet: „Waar is jullie G-d?” De Profeten profeteerden via de Baäl (een Kenaänitische afgod) valse informatie. Hasjem vraagt: „Wat gebeurt er hier? Heeft dan iedereen onze overeenkomst vergeten?” Hasjem vervolgt dan en zegt: „Kijk eens om je heen, heeft ooit een volk een levende G-d voor een valse G-d ingewisseld?” Jeremia waarschuwt de Israëlieten dat zij twee grote zonden tegen Hasjem begaan hebben. Ten eerste hebben zij Hem verlaten en ten tweede aanbidden zij afgoden. Jeremia waarschuwt de Joden dat zij zwaar gestraft zullen worden. (2:14-19) Hij zegt dat het hun eigen fout is dat zij gestraft worden. In plaats van dat jullie op Hasjem vertrouwden, vertrouwen jullie op de Egyptenaren en Syriërs voor hulp. Jullie zult nog verbaast staan, wanneer die niet komen om jullie te helpen als je hen nodig hebt. Jullie zullen worden gestraft voor jullie zondige ontrouw. (2:19-28) Israël, jullie hebben mij verteld dat jullie trouw zouden zijn, maar dat zijn jullie niet. Jullie aanbidden de

afgod Molech in de Hinnom-vallei, aan wie jullie kinderen offeren. Hasjem zegt: „Houd op met om jullie heen te zoeken naar bondgenoten om jullie te redden.” Jeremia waarschuwt het huis van Israël, hun koningen, hun prinses, priesters en profeten, dat zij beschaamd zullen zijn als een dief die gepakt wordt. Ze praten tegen de houten afgodsbeelden alsof die hen kunnen horen, en ze praten tegen stenen alsof die hen geboren hebben doen worden, maar Mij keren ze de nek toe. Maar in hun uur van nood komen zij bij Mij en zeggen: „Red ons.” (3:1-4) Waar is dan de afgod die je voor jezelf gemaakt hebt? Laat hem dan nu komen en je redden in tijd van nood! Als altijd eindigt de Haftara met een paar positieve woorden. (4:1) Hasjem antwoordt: „Wanneer jullie, Israël, tot Mij terugkeert, en jullie afschuwelijke gewoonten verlaten, en niet wankelt, wanneer jullie zweren: „Zo waar Hasjem leeft,” in waarheid, recht en gerechtigheid, dan zullen de volkeren zich met Hem zegenen en zich op Hem beroemen.

Het verband met de *parasja* van de week

Deze Haftara is de tweede van de drie Haftarot voor *Tisja Be'Av* – de negende Av, de drie kwellingen. We lezen deze Haftara omdat het vertelt over de rampen die Jeremia voorspelt, welke het Joodse volk zullen treffen, met name de verwoesting van Jeruzalem en de Heilige Tempel ten gevolge van de zonden van Israël.

Periode: 2650 jaar geleden.

Inzicht in *Parasjat Mattot*

„Wanneer een man een gelofte doet voor Hasjem of een eed aflegt om zichzelf een onthouding op te leggen, dan mag hij zijn woord niet breken [lett.: ontwijken]: alles wat over zijn lippen is gekomen moet hij nakomen.” (30:3)

Tora onderstreept hier de heiligheid van de woorden van een Jood; als hij zijn belofte schendt, is dat heiligschennis. De Sfat Emmet voegt daar aan toe dat het woord van een Jood van nature heilig is, zelfs als hij geen *devariem bekedoesja* – heilige woorden zoals een beracha of woorden van Tora – zegt. Wat is de bron van deze heiligheid? Betreffende de schepping van Adam Harisjon (de eerste mens) zegt de Tora in Bereisjet 2:2: „Hij blies levensadem in zijn neus.” De Zohar¹ verklaart dat iemand die blaast, iets uit zijn binnenste blaast; dus de ziel van de mens is een deel van Hasjems essentie. Deze ziel, de door G-d gegeven Nesjama, maakt van de mens een levend wezen, hetgeen Targoem Onkelos definiëert als een *roeach memalela* – een sprekende geest. Met andere woorden, het leven dat karakteristiek is voor de mens, en dat alleen Hasjem in hem kon blazen, is de rationele ziel die de *koach hadiboer* – de kracht van de spraak bevat. De mogelijkheid om zichzelf op een intelligente manier verbaal uit te drukken – om je diepste gevoelens onder woorden te kunnen brengen – onderscheidt de mens van het dierenrijk. De kracht van de spraak is iets heiligs, omdat dat het vervoermiddel is, waarmee de ziel van de mens, (welke een *chèlek elokai mimaäl* is – een deel van Hasjems essentie) is overgebracht naar de mens. G-d drukt zich in de mensheid uit door middel van de spraak. En verder, zoals de Toledot Jaäkov Joseef schrijft: „De spraak is de schrijfveer van het hart, die iemands ware, diepste gevoelens, zijn ware essentie tot uitdrukking brengt.”

HaRav Chaïm Vital *z"l* schrijft dat de bovengenoemde *passoek*: „Hij mag zijn woord niet ontwijken, alles wat over zijn lippen komt moet hij nakomen” dient als een sleutel voor een juist begrip van de functie van de menselijke spraakkunst. Tora leert ons dat als men zorgvuldig is met wat men zegt, en men zijn spraakkunst niet misbruikt voor profane en valse dingen, zoals lasterpraat, e.d., dan zal Hasjem alles wat uit zijn mond komt doen volbrengen. De mens zal spreken en G-d zal zijn woorden uitvoeren. De geestelijke kracht die verborgen zit in de menselijke spraakkunst moet ten koste van alles heilig gehouden worden. Wanneer die bewaakt wordt, dan zal Hasjem de mens zegenen met de mogelijkheid om wonderen te verrichten met de kracht van de spraak.

De macht van de spraak is ongelooflijk. De eerste Rebbe van Sadigur merkte op dat de idee dat de menselijke spraak iets onbelangrijks is, een weergave is van de *jetser hara* – de dierlijke driften in een mens. De *jetser haar* zoekt ieder middel om het belang van de spraak te kleineren, zodat de mens zijn door G-d gegeven geschenk zal misbruiken. De duidelijkste aanwijzing voor deze macht is het feit dat met een paar simpele woorden *Harei at mekoedesjet li* – hiermee ben je voor mij geheiligd – een vrouw de echtgenote

1. Het belangrijkste werk uit de Joodse mystiek (זהר "Pracht" of "Schittering"). Het is een esoterisch mystiek commentaar op de Tora, geschreven in het Aramees en Hebreeuws. Volgens orthodox-Joodse overleveringen is het in de 2e eeuw geschreven door rabbijn Sjimon Bar Yochai. In de 13e eeuw beweerde een Spaanse Jood, Mosjé de Leon genaamd, dat hij de tekst van de Zohar had ontdekt, die vervolgens werd gepubliceerd en verspreid.

van een man wordt en daarmee volkomen verboden wordt voor iedere andere man om gemeenschap met haar te hebben, en op overtreding daarvan staat de doodstraf. Hoeveel te meer dan kunnen de woorden van Tora en mitswot bereiken in de spirituele wereld. Zij zijn waarlijk de schrijfveer van het hart en de uitdrukking van de ziel.

„Zij kwamen naderbij en zeiden tegen hem: ‘We willen hier schaapskooien bouwen voor onze kudde en steden voor onze kinderen’ ”

(32:16). Onze Geleerden bekritisieren de Kinderen van Gad en de Kinderen van Re’oeveen, dat zij prioriteit gaven aan hun schapen boven hun kinderen [omdat ze eerst schaapskooien wilden bouwen en pas dan steden voor hun kinderen, in die volgorde]. Ze draaiden hoofd- en bijzaak om. Zij hadden meer aandacht voor hun materiële bezittingen dan voor hun eigen kinderen. Mosjé Rabbeinoe wijst hen dan terecht wanneer hij de woorden omdraait en zegt: „Bouw dan steden voor jullie kinderen en schaapskooien voor jullie kleinvee.” Hij geeft prioriteit aan de kinderen boven de materiële bezittingen. „Daarom werden deze stammen het eerst in ballingschap gestuurd.”

De passioek in Eicha zegt: „Zij hielden bitter in de nacht.” De Jalkoet verklaart dat de *Klal Jisraël* een overeenkomst gesloten had met de Profeet Jeremiahoe: „U werd gespaard voor de ontberingen van de ballingschap. U zult overdag huilen. Wij daarentegen zullen ’s nachts huilen.” HaRav Shlomo Breuer *zl* licht de woorden van *Chazal* toe en verklaart hun kritiek op de verkeerde gedachten van *Bnei Gad* en *Bnei Re’oeveen*.

Onze Geleerden leren ons dat met de verwoesting van het *Beit HaMikdasj* ook de *Sjechina* in *galoet* – ballingschap – ging. De *Sjechina* wacht voor een huis – een tehuis in de levens van iedere jood. Deze tragische ballingschap veroorzaakt dat de tranen van iedere ware Joodse ziel gaan vloeien. „De *Sjechina* is in ballingschap.” Er is geen belangrijkere reden om te rouwen. Er zijn echter mensen die geloven dat de ‘nachtelijke’ *galoet* [ballingschap], die het Joodse volk geplaagd heeft – de duisternis van de vervolging, armoede en martelaarschap – heeft plaats gemaakt voor iets dat een gelukkiger periode lijkt te zijn. De *Sjechina* is niet langer meer in ballingschap. Ten minste, de ballingschap is verminderd. Zij realiseren zich niet dat het „licht” van het materiële succes en de religieuze acceptatie mogelijk de intensivering van de ballingschap van de *Sjechina* heeft veroorzaakt.

Er was een tijd in de donkere perioden van de geschiedenis van ons volk, waarin de *Sjechina* een tehuis vond binnenin ons; binnen in onze heiligdommen; in onze huizen; in onze levens. Helaas, bij de eerste „ochtendstralen,” bij de eerste verbetering van onze materiële omstandigheden hebben velen van ons de kostbaarste schatten van Tora en mitswot in de steek gelaten. Plotseling werd Tora naar het tweede plan verschoven, ver achter de seculiere prestaties en materiële successen.

Leven we nog volgens de waarden die wij manifesteerden gedurende onze *galoet halaila* – de nachtelijke ballingschap, toen de heiligheid van het Joodse familielevens nog centraal stond? Bestaat de vereerde Joodse traditie nog – die de opvoeding van kinderen als het voornaamste doel in het familielevens beschouwde? Hebben we onze kinderen het alles overheersende belang van Tora, *avoda* en *gemiloet chasidim* geleerd? Of waren we meer bezorgd voor onze „kleine schapen,” onze materiële status en welvaart?

We zijn nu in een ander soort *galoet*, een *galoet* van licht, waarin we niet huilen – en dat is op zichzelf al een indicatie voor *galoet*. Wanneer we zouden rouwen, zouden we niet in *galoet* zijn! Dat is de reden waarom de stammen die zich meer om hun materiële welvaart „leken” te bekommeren dan om hun spirituele behoeften, hun broeders voorgingen in de strijd. Deze *galoet* beïnvloed iedereen – zelfs de meest halsstarrige. Deze ballingschap is de gevaarlijkste. Met ieder behaald materieel succes wordt de dreiging van de *galoet* geïntensiveerd – tenzij we reageren. Helaas, *Klal Jisraël* huilt alleen maar ’s nachts, tijdens de nachtelijke ballingschap van pijn en ontbering. Maar er is een ander soort ballingschap: die welke ontstaat als de glimlach van het geluk de economische ontberingen en de religieuze intolerantie, waaraan we onderworpen zijn, doet verdwijnen; voor deze ballingschap hebben we geen tranen nodig.

Jeremiahoe HaNavie huilt. Hij vertegenwoordigt de Geleerden, de Tora-leiders, wier functie het is te waken op G-ds kinderen, om te onderwijzen, om trouw te blijven aan Hasjem en Zijn Tora, niet alleen tijdens de nachtelijke perioden van lijden, maar ook in het heldere licht van de voorspoed en vooruitgang. *Klal Jisraël* vertelt hem: „Wij zullen huilen gedurende de nacht, wanneer we de ballingschap begrijpen. U zult huilen gedurende de dag, ons eraan herinnerend dat hoewel de zon schijnt, we nog steeds in ballingschap zijn.

We moeten ons herinneren dat de tranen van Jeremiahoe geen nut hebben als wij hun belang en betekenis voor ons niet herkennen. Hij is geen onheilsprofeet. We hoeven de Joodse geschiedenis alleen maar nog eens grondig na te gaan om op te merken dat met de opkomst van onze bevrijding van vervolging en intolerantie er een periode van religieuze onverschilligheid is begonnen. De *galoet* is tweevoudig tot aan de glorieuze dag wanneer we allemaal de verdienste zullen hebben om de komst van Masjiach Tsidkenoe te mogen beleven.

We suggereren een alternatieve benadering voor het begrip van de kritiek op Bnei Gad en Bnei Re'oeveen. Laten we accepteren dat er geen kwaadwillige bedoelingen waren achter hun verkeerde bezorgdheid. Zij deden echter een uitspraak die een houding verraadt die geen Tora-waarden weerspiegelt. Ze wilden *ariem letapeinoe* – steden voor onze jonge kinderen – bouwen. Laten we dit verzoek eens nader analyseren. *Klal Jisraël* bevindt zich in de woestijn, en staat op het punt een nieuw land binnen te trekken. Hun grootste probleem is „steden” voor hun jonge kinderen! Is dat niet een beetje veel gevraagd? Is er geen vertrouwen in Hasjem? Men zou denken dat hun eerste zorg zou zijn voor de primaire levensbehoeften voor hun baby's: voedsel en onderdak. Om een complete stad te willen bouwen voor hun kleine kinderen lijkt een beetje aanmatigend.

Aan de andere kant, is er veel verschil met de ouder die het hele leven van zijn kind wil en verwacht te kunnen organiseren vanaf de wieg tot het graf? We maken plannen voor onze kinderen. Inderdaad, we stippelen hun hele leven uit, en verwachten dat de dingen precies zo zullen gaan als wij het voor hen hebben uitgedacht. Maar we vergeten helaas om de Almachtige te „raadplegen,” om te zien wat Zijn „inbreng” is. Bnei Gad en Bnei Re'oeveen hadden het allemaal uitgedacht. Ze waren gereed om zich te vestigen, om steden voor hun kinderen te bouwen. Maar ze hadden zich zorgen moeten maken over het onmiddellijke „hier en nu.” En ze hadden voor de toekomst op Hasjem moeten vertrouwen.

Inzicht in Parasjat Masei

„Dit zijn de reizen van de Israëlieten” (33:1)

In zijn commentaar op Sefer Sjemot suggereert Rasji dat het woord *elè* – dit – gebruikt wordt om te verwerpen wat er daarvoor verklaard werd. Rasji citerend refereert *Majanot Hanetsach* aan Rav Zev, een leerling van de Magid van Mezrich, die een homiletische verklaring gaf van de woorden *Ele Masei* – dit zijn de reizen. Deze wereld – *olam hazee* – is de *olam hanesia* – de wereld van de beweging. We leven in deze wereld en bewegen ons verder naar de *Olam haba* – de Komende Wereld. Ten einde te slagen in deze wereld, zodat men, wanneer de tijd komt, doorgaat naar een betere wereld, moet men *poseel et harisjoniem* zijn, d.w.z. zijn vorige handelingen verwerpen. Ongeacht de mitswot die hij gisteren gedaan heeft, ongeacht zijn Tora-studie van de vorige dag, moet hij dat alles verwerpen en zich gedragen alsof dat niet goed genoeg was. Men moet er naar streven om mitswot en Tora-studie met nieuw enthousiasme te doen. Er bestaan geen parameters voor *avodat Hasjem* – de dienst aan de Almachtige. Hoe goed men ook gedaan heeft, men moet zich altijd realiseren dat men het beter had kunnen doen. Rusten op je lauere van het verleden is een gevaarlijke bezigheid, één die de val van menigeen en menige organisatie veroorzaakt heeft.

David HaMelech vraagt in Sefer Tehilliem (107:43): „Mie chacham wejsjmar *ela* – Wie is de wijze man die *ela* – dit – doet?” Hij die zorgvuldig is met *dit* te doen, om het succes van het verleden te verwerpen, en die hernieuwde inspanning eist voor de toekomst, die is waarlijk een wijs mens. Men moet nimmer zelfgenoegzaam zijn in zijn dienst aan Hasjem en zeggen: „Ik heb Hasjem naar behoren gediend.” Om aan jezelf eisen te stellen in spirituele aangelegenheden is de eerste stap naar succes.

We mogen hier nog een andere reden suggereren waarom men het verleden moet verwerpen: Men zou het gevoel kunnen krijgen dat men niet genoeg gedaan heeft en dat kan een obsessie worden. Men raakt dan gebukt onder schuld en wordt depressief, en zou dan kunnen weigeren om verder te gaan in zijn spirituele opgang als gevolg van zijn onvoldoende dienst van gisteren. Hij moet *dit* doen – het verwerpen van het verleden – en verder gaan met het verbeteren van zijn toekomst. Heb berouw, doe *tesjoeva*, maar raak niet geobsedeerd met *tesjoeva*. Iemand wiens gedachten voortdurend bezig zijn met het corrigeren van zijn zonden, heeft het moeilijk om vooruit te komen en mitswot te doen. Zelfs berouw en inkeer hebben hun grenzen.

De vloek van de vloeiendheid

Door Rabbijn Nathan Lopes Cardozo

En de Heer zei: Omdat dit volk met zijn mond nader tot Mij komt en Mij met zijn lippen dient, terwijl zijn hart ver van Mij is verwijderd, en hun vrees voor Mij louter een door geleerde mensen aangeleerde plicht is

Jesjahoe 29:13

Met deze bittere kritiek protesteert de profeet tegen één van de meest voorkomende fouten bij het gebed. Zoals wel algemeen bekend, draagt de kunst van het gebed binnen de Joodse traditie een paradoxale eis met zich mee. Aan de ene kant is er de noodzaak om nauwgezet de voorgeschreven woorden van het gebedenboek te volgen met grote toewijding. De Geleerden waren in hun oneindig grote wijsheid betreffende de menselijke ziel in staat woorden voor het gebed samen te stellen, die ieder mens op een unieke wijze zou kunnen aanspreken, overeenkomstig de diverse dimensies van de menselijke natuur. Nadat zij hadden vastgesteld welke woorden beantwoordden aan deze noodzaak, hebben ze die in een gebedenboek vastgelegd.

Aan de andere kant was dit niet zonder gevaar. De herhaling van woorden kan gemakkelijk een sleur worden, waarbij de betekenis en het inspirerende aspect van de woorden volkomen verloren kan gaan, waarbij het gebed verandert in een mechanische vertoning. Martin Buber, zelf niet religieus in de traditionele zin van het woord maar een scherp lezer van de religieuze geest, noemde dit *Der fluch der Gelauefigkeit – de vloek van de vloeiendheid*.

Om dit probleem te bevechten hebben de Geleerden de nadruk gelegd op de noodzaak van de *kavana*, de menselijke spirituele intentie en concentratie bij het gebed, door middel waarvan men tracht om de muziek van de gebedswoorden te raken. Zonder een dergelijke inspanning wordt veel van het gebed haast zinloos.

Dit is echter nimmer een eenvoudige zaak geweest, zelfs niet voor de vroomsten. Wij allen worden wel eens het slachtoffer van het gevaar om mechanisch te davvenen [bidden]. Dit kan makkelijk leiden tot andere ernstige problemen. Men kan zo hooghartig tevreden raken met zichzelf, dat men volkomen vergeet voor Wie men staat in gebed. Men spreekt dan niet meer of luistert dan niet langer naar G-d, maar men luistert dan naar zichzelf. Iemands gebed wordt dan een voorstelling, waar men zelf het publiek van wordt. Een andere keer kan dit leiden tot een situatie waarin iemand zelfs zichzelf niet hoort, omdat zijn gedachten totaal ergens anders zijn. In dat geval is er helemaal geen luisterend publiek, en de gebeden komen terecht in niemandsland. De situatie is niet ongewoon, waarin er een element van competitie in zit, waarbij de één tracht te winnen van zijn buurman. Dit kan resulteren in een soort van wedstrijd, waarin het werkelijke doel is om te zien wie het luidst kan davvenen of langer (of sneller). Men denkt dan niet meer aan G-d, maar aan zijn buurman. We kunnen dit een soort van goddeloos gebed noemen.

Behalve de noodzaak dat men al de beschikbare technieken aanwendt om dit probleem te bestrijden en te overwinnen (zorgvuldige bestudering van de gebeden, meditatie, zingen), is het ook de taak van de chazan om zijn gemeente te bewaken tegen deze valkuilen. Zijn taak is om het gebedenboek van een levend *commentaar* te voorzien terwijl hij hen voorgaat in het gebed. De intonatie van zijn stem, zijn emotionele binding met het gebedenboek, zijn lichaamstaal, en zelfs zijn gelaatsuitdrukking zouden een diepere betekenis moeten kunnen geven aan de gebeden en moeten zijn gemeente in een andere geestelijke en emotionele staat brengen. Hij moet trachten een revolutie in de zielen van al zijn mede-joden te creëren.

Het is niet alleen het gebed dat vaak gereduceerd wordt tot deze „vloek van de vloeiendheid”, maar ook het lezen van Tora in de synagoge. Sommige *ba'alee koree* (diegenen die uit Tora voorlezen voor de gemeente) zijn zulke experts geworden en lezen zo vloeiend, dat zij met groot gemak door de Tora-tekst schieten, met een verbazingwekkende snelheid, zonder de minste fouten te maken, zodat men de indruk krijgt dat zij over een spiegelgladde ijsbaan glijden, terwijl hun gedachten zich bevinden in een totaal andere wereld. Vaak wordt hun voorstelling gemaakt zonder het minste vertoon van emotie of band met de tekst, en men vraagt zich soms af wanneer de *ba'al koree* zo meteen boven de Tora-rol in slaap zal vallen, zo volkomen verveeld lijkt hij.

Een Tora-tekst moet gelezen worden als een gedicht, met al de intonaties en vibraties die geïndiceerd zijn in de traditionele zangtekens. De *ba'al koree* moet zich net als de chazan volledig in de tekst gooien, alsof hij die nooit eerder gelezen heeft. Hij moet zich erbij betrokken voelen, Joseef begeleiden in de gevangenis van Par'o en met de Israëlieten meereizen door de woestijn op hun weg naar Sinai. De Tora-tekst moet hem „raken” en hij moet ervan wegllopen in een staat van extase, overweldigd door de boodschap ervan en zijn implicaties. Pas *dan* heeft hij werkelijk gelezen zoals het bedoeld was om te worden gelezen.

Het is de taak van iedere chazan en *ba'al koree* om zichzelf op te voeden en manieren te vinden waarmee hij zichzelf en zijn gemeente kan inspireren, opdat hij niet gevangen wordt door de vloek van de vloeiendheid. Het lezen van gebed en Tora hoort een ervaring te zijn die men nimmer zal vergeten.

MISJNA VAN DE WEEK

PEA, HOOFDSTUK 4

Misjna 1

הַפֶּאָה נִתְּנָה בְּמַחְבֵּר לְקַרְקַע. בְּדִלִית וּבְדִקְלָה, בְּעַל הַבַּיִת מוֹרִיד וּמַחֲלֵק לְעֲנֵיִים. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר, אִךְ בְּחִלְקֵי אֲגוּזִים. אֲפִלוּ תְּשַׁעִים וְתִשְׁעָה אוֹמְרִים לְחֵלֶק וְאָחָד אוֹמֵר לְבֹז, לָזֶה שׁוֹמְעִין, שְׂאֵמֵר בְּהִלָּה:

De Pea wordt gegeven terwijl het nog vastzit aan de grond. In geval van opgehangen wijnranken en palm-bomen [dadelpalmen], haalt de eigenaar het naar beneden en verdeelt het onder de armen. Rabbi Sjim'on zegt: zo ook bij gladde notenbomen. Zelfs al zeggen negenennegentig [armen dat de eigenaar het graan zal rapen om] het te verdelen en één zegt [dat hij de *pea* moet laten staan voor de armen om] het te grijpen, dan luistert men naar deze, want hij sprak overeenkomstig de wet [die zegt dat men de hoek van het veld moet laten staan].

Aantekeningen bij Misjna 4:1

- 1. De Pea wordt gegeven terwijl het nog vastzit** – Want er staat geschreven [*Wajj.* 19:9-10]: „En wanneer je de oogst van je veld afmaait, dan zul je de hoek van je veld niet geheel afmaaïen ... de arme en de vreemdeling zul je het achterlaten”. En de armen maken het zelf los van de grond (*RAV*).
- 2. In geval van opgehangen wijnranken** – Die aan latwerk of aan bomen zijn opgehangen (*RAV*).
- 3. Haalt de eigenaar het naar beneden** – Want het is gevaarlijk voor de armen om naar boven te klimmen, want er staat geschreven (ib.): „je zult het achterlaten” zonder gevaar, maar als er gevaar voor de armen bij is als zij naar boven klimmen en elkaar verdringen, dan moet jij het voor hen naar beneden halen en het aan hen uitdelen (*RAV*).
- 4. Zo ook bij gladde notenbomen** – Want notenbomen zijn glad en hebben geen uitsteeksel, waarlangs men naar boven kan klimmen. Maar de halacha is niet volgens R. Sjim'on (*RAV*).

Uit de Talmoed

Een samenvatting van de voornaamste onderwerpen van Traktaat Sjabbat Daf

2a

Traktaat Sjabbat, waarmee wij vandaag beginnen, bevat 24 hoofdstukken, waarin de meeste wetten voor Sjabbat besproken worden, behalve de wetten voor *eroevien*, die in een apart traktaat behandeld worden en een deel van de wetten voor *moektse*, die in traktaat Beitsa behandeld worden.

39 *melachot* Sjabbat

Een verboden *melacha* op Sjabbat is één van de 39 *awot melachot* [hoofdcategorieën van werkzaamheden] die in de eerste misjna van hoofdstuk zeven van ons traktaat worden opgesomd of één van de *toledot* [afgeleiden] van deze hoofd-werkzaamheden [iedere *av melacha* heeft *toledot* die sterk lijken op de *av melacha*]. Onze Geleerden, hun aandenken zij tot zegen, hebben uit de Tora-verzen afgeleid dat alle werkzaamheden die nodig waren voor de bouw van het Misjkan in de woestijn, verboden zijn op Sjabbat. De *melachot haSjabbat* zijn niet verboden vanwege de inspanning die zij vergen, want er zijn *melachot* die geen enkele inspanning of last veroorzaken en die toch verboden zijn door Tora, zoals de eerste misjna van ons traktaat bewijst, en als men dat verbod met opzet overtreedt, wordt men gestenigd.

Misjna: Er zijn TWEE soorten van UITBRENGEN OP SJABBAT verboden, DAT ZIJN ER eigenlijk VIER voor wie BINNEN staat EN TWEE, DAT ZIJN ER eigenlijk VIER voor wie BUITEN staat. HOE ZIT DAT? EEN ARME STAAT BUITEN EN DE HUISEIGENAAR STAAT BINNEN. ALS DE ARME ZIJN HAND NAAR BINNEN UITSTEEKT EN iets NEERLEGT IN DE HAND VAN DE HUISEIGENAAR, OF DAAR IETS UITNEEMT EN dat NAAR BUITEN BRENGT, dan IS DE ARME STRAFBAAR EN DE HUISEIGENAAR gaat VRIJUIT. ALS DE HUISEIGENAAR ZIJN HAND NAAR BUITEN STEEKT EN iets LEGT IN DE HAND VAN DE ARME, OF DAAR IETS UITNEEMT EN het NAAR BINNEN BRENGT, dan IS DE HUISEIGENAAR STRAFBAAR EN DE ARME gaat VRIJUIT. WANNEER DE ARME ZIJN HAND NAAR BINNEN STEEKT EN DE HUISEIGENAAR NEEMT DAAR IETS UIT, OF LEGT DAAR iets IN EN dan NEEMT de arme het mee NAAR BUITEN, dan gaan BEIDEN VRIJUIT. WANNEER DE HUISEIGENAAR ZIJN HAND NAAR BUITEN STEEKT EN DE ARME NEEMT DAAR IETS UIT OF, HIJ LEGT DAAR IETS IN EN de huiseigenaar NEEMT dat MEE NAAR BINNEN, dan GAAN ZIJ BEIDEN VRIJUIT.

Het is op Sjabbat verboden iets van het ene *resjoet* [gebied] naar het andere *resjoet* te brengen, dat wil zeg-

gen van *resjoet hajachied* [privéterrein] naar *resjoet harabbiem* [publiek terrein] of omgekeerd. Dit verbod wordt het verbod van „uitbrengen” genoemd. Dit verbod is in feite opgebouwd uit drie handelingen: **a.** een voorwerp oprapen van het ene gebied, waar het rustte; **b.** het overbrengen naar een ander gebied en **c.** het in dat andere gebied weer neerleggen. Alleen wanneer iemand alle drie de handelingen verricht, heeft hij het Tora-verbod overtreden. De misjna zegt dat men dit verbod op vier manieren kan overtreden, wanneer men iets van binnen [privéterrein] naar buiten [publiekterrein] brengt of omgekeerd:

- a. De arme staat buiten, op publiek terrein, steekt zijn hand uit naar binnen, in het huis, dat privéterrein is, en legt een voorwerp in de hand van de huiseigenaar. De arme heeft dan een voorwerp opgenomen van *resjoet harabbiem*, het van *resjoet harabbiem* naar *resjoet hajachied* overgebracht en het in *resjoet hajachied* neergelegd.
- b. De arme staat buiten, en neemt iets op uit de hand van de huiseigenaar die binnen staat, trekt zijn hand met het voorwerp naar buiten en legt het daar neer (bijvoorbeeld in zijn zak).
- c. De huiseigenaar, die binnen staat, neemt iets met zijn hand op dat in zijn huis ligt, steekt zijn hand naar buiten en legt het voorwerp daar in de hand van de arme, die buiten op *resjoet harabbiem* staat.
- d. De huiseigenaar, die binnen staat, steekt zijn hand uit naar buiten, neemt iets uit de hand van de arme, die buiten staat, en brengt het voorwerp naar binnen en legt het daar neer.

In de gevallen a en b is de arme schuldig aan een overtreding van Tora en wanneer hij dat expres doet, maar daar niet voor werd gewaarschuwd, is men *kareet* schuldig, als men het expres doet en van te voren daar tegen gewaarschuwd werd, wordt men gestenigd en als men het per ongeluk doet, is men een zondoffer schuldig. In de gevallen c en d is de huiseigenaar schuldig.

De Geleerden hebben echter aan elk van deze overtredingen een overtreding toegevoegd, namelijk wanneer men de overtreding gezamenlijk uitvoert. Bijvoorbeeld, zoals in de misjna genoemd: „WANNEER DE ARME ZIJN HAND NAAR BINNEN STEEKT EN DE HUISEIGENAAR NEEMT DAAR IETS UIT, OF LEGT DAAR IETS IN EN dan NEEMT de arme het mee NAAR BUITEN, dan gaan BEIDEN VRIJUIT.” De drie handelingen die samen de *melacha* vormen, worden nu door beiden samen uitgevoerd, niet één persoon doet alle handelingen en daarom gaat men vrijuit volgens Tora, maar het is VERBODEN door de Geleerden. En zo ook het tweede voorbeeld van de misjna: „WANNEER DE HUISEIGENAAR ZIJN HAND NAAR BUITEN STEEKT EN DE ARME NEEMT DAAR IETS UIT OF, HIJ LEGT DAAR IETS IN EN de huiseigenaar NEEMT dat MEE NAAR BINNEN, dan GAAN ZIJ BEIDEN VRIJUIT”, maar het is door de Geleerden VERBODEN. Dus aan de eerste twee Tora-verboden zijn twee Rabbijnse verboden toegevoegd, dat maakt samen vier, en aan de twee laatste Tora-verboden zijn eveneens twee Rabbijnse verboden toegevoegd, dat maakt ook vier.

Sjabbat 2b

De Gemara maakt vervolgens een vergelijking met een aantal andere *misjnajot* waar dezelfde bewoordingen gebruikt worden.

Ten slotte vraagt de Gemara waarom al deze overtredingen „uitbrengen” genoemd worden, terwijl de helft ervan over „inbrengen” gaat. De Gemara antwoordt dat waar men ook staat, in *resjoet hajachied* of in *resjoet harabbiem*, wanneer men van dat *resjoet* iets naar een ander *resjoet* overbrengt, dan brengt men het uit dat ene *resjoet* waar men zich bevindt.

[Het uitbrengen van een voorwerp van privéterrein naar publiek terrein wordt als een *av melacha* beschouwd, want Tora zegt expliciet (*Sjemot* 36:6): „En Mosjé gebood, en men maakte dat bekend door heel het kamp, en zei: laat geen enkele man of vrouw nog enig werk doen betreffende de geschenken voor het Misjkan; en de mensen werden tegen gehouden om (die geschenken) te brengen.” De Gemara (daf 96b) legt uit dat Mosjé zich bevond in het kamp van de Levieten, een publiek terrein, want daar kwam iedereen naar toe om te leren bij Mosjé, en hij gaf opdracht dat men moest stoppen met het brengen van geschenken voor het Misjkan, dat wil zeggen, stoppen met uitbrengen van hun privé-tenten naar het publieke terrein van de Levieten. Voorts leidt de Gemara af dat dit gebeurde op *erev* Sjabbat, en dat Mosjé dit verbod uitvaardigde, ter voorkoming van ontheiliging van Sjabbat. Daarom is uitbrengen een *av*, want dat wordt genoemd in Tora, en inbrengen, wat in feite precies hetzelfde is, zoals hiervoor werd aangetoond, is een *toleda*, een afgeleide arbeid.]

Chassidische wijsheid

Een waarheidslievend persoon kan altijd vertellen of iemand anders de waarheid vertelt of niet.

Rabbi Nachman van Bratzlav